

НАРЪЧНИК ЗА ЖУРНАЛИСТИ

Окръжен съд – Габрово
Последна актуализация 2018 година

ВЪВЕДЕНИЕ

Наръчникът е предназначен да подпомага работата на репортерите, отразяващи работата на съда. Като се има предвид специфичността на правната терминология и преобладаващото сред масовата публика непознаване на процесуалните и материални закони, пред представителите на медиите често стои сложната задача да обясняват на общодостъпен език случващото се в съдебните зали. В този смисъл техните материали имат не само информативен, но и образователен характер и в интерес на всички е те да са точни, разбираеми и същевременно издържани от правна страна.

Предимство за журналистите, отразяващи работата на съда е обстоятелството, че по-голямата част от **съдебните заседания са публични** и те сами могат да видят и чуят как точно се случват нещата в съда. Утвърдена практика на съдилищата е предварително да се оповестява **информация за насрочените за разглеждане дела**, което може да послужи като ориентир при планирането на дейността на репортерите. Не по-маловажно е и обстоятелството, че съгласно изискванията на Закона за съдебната власт по-голямата част от **постановените съдебните актове се публикуват в интернет** и при необходимост може да се прочетат мотивите на съда, обосноваващи едно или друго съдебно решение.

Естествено, налице са и не малко **трудности**, които представителите на медиите трябва да преодоляват при подготовката на техните съдебни репортажи:

- невъзможността да се предвиди **хода и продължителността** на дадено съдебно заседание;
- провеждане на цели съдебни заседания или извършване на определени съдопроизводствени действия при **закрити врати**;
- сложна **терминология** и **процедури**;
- спазването от съдилищата **законовото ограничение за разпространение на лични данни**;

- нежеланието на участници в съдебните процеси да бъдат **снимани** или **записвани** и т.н.

Настоящият наръчник е изготвен с желанието да спомогне за преодоляването на част от посочените трудности и да допринесе за точното и обективно отразяване на правораздавателната дейност. Целта му е да послужи като навигатор в разнообразието от съдебни процедури и да спомогне за по-доброто разбиране на това, което се случва в съда. Помагалото не изчерпва всички аспекти от дейността на правораздавателните органи, но съдържа примери от практиката, които илюстрират как са организирани работните процеси и в каква посока биха могли да се развиват събитията в съдебната зала. От друга страна, всеки отделен съд, в рамките на закона и в зависимост от кадровата си обезпеченост, сам регулира комуникациите си с медиите и по тази причина възприетите на местно ниво практики не може да имат обвързваща сила по отношение на останалите правораздавателни органи в страната.

ОСОБЕНОСТИ НА СЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО

Настоящият наръчник е разработен с разбирането, че неговите потребители са запознати с устройството и функциите на съдебната власт и мястото ѝ в системата на държавното управление. По тази причина в него не е отделено място за повече подробности относно структурата на системата, нейното управление и дейността на прокуратурата и следствените органи. Акцентите са поставени върху работата на **съда** – най-вече на окръжно ниво, и някои нейни специфични особености, обусловени от действието на законовите норми.

ОБРАЗУВАНЕ НА СЪДЕБНИТЕ ПРОИЗВОДСТВА

Съдебните производства се образуват въз основа на **депозирани пред съдилищата книжа** - искиви молби, актове на прокуратурата, тѣжби, жалби, искания и т.н. По този начин дадена заинтересована страна търси защита на своите законни права и интереси или държавата (в лицето на прокуратурата) иска наказание за нечие престъпно деяние и нарушаване на установения правов ред. Това което задължително следва да се има предвид е, че **съдът не може да се самосезира**. За разлика от някои правоохранителни или административни органи, когато са налице данни за нарушение на законовите разпоредби съдът няма правомощията по свой почин да образува съдебно производство. Задължително е той да бъде сезиран от физическо или юридическо лице, за да се произнесе дали при дадени конкретни обстоятелства действително е налице соченото правонарушение.

Дори в публичното пространство да е разпространена информация за нарушение на определени законови норми, съдът не може да осъди дадено физическо или юридическо лице за техните действия (или бездействие), ако потърпевшите или прокуратурата не депозират пред него съответния иск, тѣжба, жалба, обвинителен акт или др., съпроводени с нужните доказателства.

Книжата, по които се образуват дела, се предават най-късно на следващия след депозирането им на административния ръководител на съда или на определени от него съдии, които образуват делото, ако са налице посочените в процесуалните закони изисквания. Определя се **вида на делото** и **съдията-докладчик** по същото. Разпределението на делата между съдиите се извършва на принципа на **случайния подбор чрез електронно разпределение** съобразно поредността на постъпването им.

Съдията-докладчик извършва **проверка** на разпределеното му дело и в случай, че са спазени изискванията на процесуалните закони производството може да продължи.

- **При първоинстанционни граждански дела.**

Съдът проверява редовността на внесената искова молба и ако същата не отговаря на изискванията на ГПК на ищеца се дава **едноседмичен срок** да отстрани допуснатите нередовности. Ако това не бъде направено, исквата молба и представените с нея приложения се връщат на подателя.

Когато при проверка на исквата молба съдът констатира, че предявеният иск е **недопустим**, депозираните книжа също следва да се върнат на вносителя.

След като не са установени нарушения и съдът приеме исквата молба, преписи от нея и от приложените документи се изпращат на ответника. На последния се указва да подаде **писмен отговор в едномесечен срок**, като се посочва какво следва да се съдържа в отговора и какви са последиците, ако лицето не упражни това си право.

При подготовката за разглеждане на делото, съдиите по **граждански** дела следва да се произнесат с определение по всички предварителни въпроси и по допускане на доказателствата. Преписи от това определение се връчват на страните с призовката за първото съдебно заседание.

- **При първоинстанционни наказателни дела от общ характер¹**

Съгласно изискванията на НПК, когато намери, че делото е подсъдно на съответния съд, в двумесечен срок от постъпването на обвинителния акт, съдията-докладчик насрочва **разпоредително заседание**. В случай, че делото представлява фактическа или правна сложност, председателят на съда може писмено да разреши разпоредителното заседание да бъде насрочено в по-дълъг срок, но не повече от три месеца.

На подсъдимия се връчва препис от обвинителния акт и съобщение за насрочването на разпоредителното заседание. За същото се уведомяват и прокурорът, защитникът, както и пострадалият или неговите наследници и ощетеното юридическо лице (ако в резултат на извършеното престъпление има такива пострадали такива лица). Страните се уведомяват за въпросите, които ще се обсъждат в разпоредителното заседание (виж *Приложение 1*) и за възможността да дадат отговор, както и да направят искания в 7-дневен срок.

Видно от посоченото по-горе от депозирането на исковата молба, обвинителния акт или други документи въз основа, на които се образуват производствата, до насрочването и разглеждането на делата по същество минава известен период от време. Не рядко това обстоятелство поражда у обществеността впечатление за бездействие от страна на съда, въпреки, че междуременно се извършват **изискуеми от закона процесуални действия**, обвързани с фиксирани срокове. Когато към това се добави периода на досъдебното производство по наказателни дела или времето, необходимо за размяна на съдебни книжа между страните по граждански и търговски дела (а в последствие и случаите, при които по някаква причина се налага отлагане на делото и насрочване на ново открито съдебно

¹ Без да се омаловажават останалите типове наказателни дела, като тези от частен характер, административно-наказателните или частните наказателни дела, в настоящата разработка се отделя внимание предимно на наказателните дела от общ характер, тъй като същите най-често са в обсега на общественото и медийно внимание.

заседание) усещането за мудност и неефективност на правораздаването се задълбочава. Факт е обаче, че ако посочените правила не бъдат спазени, извършените в последствие процесуални действия и постановеният съдебен акт могат да бъдат отменени от по-горна инстанция, което ще доведе до още по-голямо забавяне на процеса.

ОТКРИТИ СЪДЕБНИ ЗАСЕДАНИЯ

След като са изпълнени посочените по-горе процедури съдът може да пристъпи към разглеждане на спора в рамките на **открито съдебно заседание**.

Публичност

Съгласно Конституцията и процесуалните закони на Република България разглеждането на делата във всички съдилища е **публично**, освен в предвидените от закона случаи.

Съдът служебно или по молба на някоя от страните може да постанови разглеждане на делото при **закрити врати**, когато обществения интерес налага това или е необходимо да се защити личния живот на страните. Цялото производство или отделни съдопроизводствени действия, може да протекат при закрити врати, когато се цели запазване на държавна или друга защитена от закон тайна, запазване самоличността на защитен свидетел, както и когато е необходимо да се предотврати разгласяването на факти от интимния живот на гражданите. Публичността на процеса може да бъде ограничена и когато делото е свързано с търговска, производствена, изобретателска или данъчна тайна, чието публично огласяване би накърнило значими интереси. **На съдебно заседание, провеждано при закрити врати, могат да присъстват само страните и лицата, получили разрешение от председателя на съдебния състав.**

Съдебен състав

Първоинстанционните граждански дела се разглеждат от един съдия.

Първоинстанционните наказателни дела се разглеждат от:

- **един съдия**, когато се касае за престъпления, наказуеми от закона с **до 5 години** лишаване от свобода или друго по-леко наказание;

- **от един съдия и двама съдебни заседатели** - по дела за престъпления, наказуеми от закона от 5 до 15 години лишаване от свобода,

- **от двама съдии и трима съдебни заседатели**, когато **окръжният съд** разглежда наказателни дела за тежки престъпления, за които законът предвижда наказание не по-малко от 15 години лишаване от свобода.

Когато пред окръжния съд се разглеждат **въззивни граждански или наказателни дела**, съдебният състав включва **трима съдии**, един от които може да бъде младши съдия.

Съгласно изискванията на НПК наказателните дела се разглеждат от един и същ състав на съда от започването до края на съдебния процес. В случай, че вече е даден ход на делото и по някаква причина член от състава на съда не се яви в последващо заседание (например, поради заболяване), разглеждането на делото следва да се отложи. Когато член от съдийския състав, при който е започнато производството не може да продължи да участва в разглеждането на същото и се налага неговата замяна, съдебното дирене трябва да започне **отначало**.

Мерки за осигуряване на реда в съдебната зала

При провеждане на съдебния процес съдът е задължен от закона да вземе необходимите мерки, за да осигури **възпитателно въздействие на съдебното заседание**. Председателят на състава ръководи заседанието така, че да обезпечи обективното и пълно изясняване на обстоятелствата по делото, както и точното спазване на закона. Той поддържа **реда в съдебната зала**, като за груби нарушения може да налага **глоба** на всеки присъстващ. В определени случаи съдът може и да **отстрани** от съдебната зала дадено лице, ако въпреки предупрежденията то продължава да нарушава реда. **Разпорежданията на председателя са задължителни за всички, които се намират в съдебната зала.**

Страни по делата

Страни в **гражданските** спорове са лицата от чието име и срещу които се води делото – съответно **ищец** и **ответник**.

Страни по **наказателни** дела са:

- **прокурорът** - **подсъдимият /обвиняемият**
и неговият **защитник**
- **частният тъжител**
- **частният обвинител**
- **гражданският ищец** - **гражданският ответник**

Основните страни в повечето наказателни производства - прокурор и подсъдим/обвиняем, са добре известни на обществеността. Останалите лица, посочени като възможни страни в наказателния процес биват споменавани по-рядко, поради което се налагат следните пояснения:

- **частният тъжител** е пострадалият от престъпление (например обида или клевета), което по силата на НПК се преследва по тъжба на същия. В този случай се образуват наказателни дела от частен характер, които в повечето случаи се провеждат без участието на прокурор;

- като **частен обвинител** в наказателното производство може да участва пострадал, който е претърпял имуществени или неимуществени вреди от престъпление, което се преследва по общия ред. Той поддържа в съда обвинението наред с прокурора, като може да продължи да го прави дори, след като държавният обвинител заяви, че не поддържа обвинението;

- **граждански ищец** може да бъде пострадалият от престъпление (или неговите наследници), както и юридическите лица, които са претърпели вреди от престъплението и в законоустановения срок са предявили граждански иск за обезщетение на вредите;

- **граждански ответник** е лицето, срещу което в дадено наказателно производство е предявен граждански иск с изключение на **подсъдимия**.

ДАВАНЕ ХОД НА ДЕЛОТО В СЪДЕБНО ЗАСЕДАНИЕ

Процесуалните закони – ГПК и НПК, дават ясна формулировка на обстоятелствата, които трябва да са налице, за да може съдебният състав да даде ход на делото. В гражданското производство например неявяването на някоя от страните, която е **редовно призована**, не е пречка за разглеждане на делото (виж *Приложение 2*). Препятствие за началото на дадено

наказателно производство обаче може да бъде невявяването на прокурора, както и на подсъдимия или неговия защитник - в случаите, когато е повдигнато обвинение за извършено тежко престъпление и присъствието на подсъдимия е задължително. Във всички случаи съдът изслушва становищата на страните и решава дали са налице законовите предпоставки за даване ход на делото. (виж *Приложение 3*).

Нерядко процедурите в началото на заседанието отнемат времето, което някои репортери са планирали да отделят за отразяване на процеса. Възможно е разглеждането на делото по същество да започне доста по-късно от обявения начален час на заседанието, ако е необходимо съдът да се произнесе по евентуални искания за конституиране на нови страни в процеса, да извърши проверка на явилите се лица и снее самоличността им, да разгледа направени искания за отводи или искания във връзка с доказателствата. Възможно е и обратното – началните процедурните въпроси да бъдат изяснени бързо и заседанието да приключи в рамките на няколко минути, особено, когато са налице предпоставки за отлагане на делото.

Добре е тези обстоятелства да се отчитат от представителите на медиите, когато планират работата си. Въпреки натовареността на репортерите и специфичните срокове, които те трябва да съобразяват при подготовката на материалите си, важно е да се има предвид, че е трудно да се прогнозира продължителността на съдебното заседание и присъствието им в съдебната зала само на известна част от процеса би могло да ги лиши от възможността да придобият цялостна представа за развоя на делото. Така е възможно да се пропуснат ключови моменти, които в последствие да се окажат решаващи за изхода на спора и да породят въпросителни, защо съдът се е произнесъл по определен начин.

ОСНОВНИ МОМЕНТИ ОТ ПРОИЗВОДСТВОТО В ОТКРИТО СЪДЕБНО ЗАСЕДАНИЕ

Вероятно най-добрият вариант за развоя на дадено дело е същото да бъде разгледано в първото насрочено заседание и да приключи със съдебен акт по същество. Подобно развитие обаче е нереалистично да се очаква в случаите, когато се разглеждат сложни казуси и дела, съпроводени с огромен по обем доказателствен материал. По наказателни дела следва да се имат предвид и въведеното с измененията в НПК от 5.11.2017 г.

разпоредително заседание, при което се разглеждат само определени предварителни въпроси, а не се разисква казуса по същество.

По-долу са посочени основните моменти от производствата по граждански и наказателни дела, след като бъде даден ход в открито съдебно заседание. Процесуалните закони подробно очертават възможните процесуални действия, които могат да бъдат извършвани на този етап. В настоящата разработка те няма да бъдат преповторени изцяло, а ще се споменат само най-важните етапи, като още веднъж се подчертават многопосочните перспективи за развитие на дадено дело.

По граждански дела

➤ Изясняване на фактическата страна на спора

Ищецът може да поясни и допълни исковата молба, както и да посочи и представи доказателства във връзка с направените оспорвания от ответника, а ответникът - да посочи нови доказателства, които не е могъл да представи с отговора на исковата молба. Страните са длъжни да направят и обосноват всичките си искания и възражения и да вземат становище по твърденията от насрещната страна обстоятелства.

Ответникът може да поиска допълнителен срок, за да вземе становище по направените в това заседание доказателствени искания от ищеца и да посочи допълнителни доказателства във връзка с направените оспорвания.

Съдът поставя въпроси на страните за изясняване на фактите, като указва значението им по делото.

След извършване на горепосочените действия съдът приканва страните към спогодба и посочва нейните последици. Ако спогодба не се постигне, съдът прави **доклад**, който се отразява в протокола.

➤ Доклад по делото

Докладът по делото съдържа:

- обстоятелствата, от които произтичат претендираните права и възражения;

- правната квалификация на правата, претендирани от ищеца, насрещните права и възраженията на ответника;

- кои права и кои обстоятелства се признават;

- кои обстоятелства не се нуждаят от доказване;

- как се разпределя доказателствената тежест за подлежащите на доказване факти.

С доклада съдът указва на страните за кои от твърдените от тях факти не са посочили доказателства и им предоставя възможност да изложат становището си във връзка с дадените указания и доклада по делото, както и да предприемат съответните процесуални действия. Ако в изпълнение на предоставената им възможност страните не направят доказателствени искания, те губят възможността да направят това по-късно, освен ако не възникнат нови факти и обстоятелства.

➤ **Събиране на доказателствата**

Съдът събира всички допуснати доказателства **с участието на страните**. Съгласно разпоредбите на ГПК на доказване подлежат спорните факти от значение за решаване на делото, като всяка страна е длъжна да установи фактите, на които основава своите искания или възражения.

Законът позволява страните да правят **доказателствени искания**, например за допускане до разпит на свидетел или за изготвяне на експертиза, като е необходимо да се посочат точно какви факти и обстоятелства ще установяват те.

Като доказателства може да се ползват **свидетелски показания, обяснения на страните** или **писмени документи**. Когато за изясняване на някои възникнали по делото въпроси са необходими специални знания из областта на науката, изкуството, занаятите и др. по делото може да бъде назначено **вещо лице**, на което да се възложи изготвянето на **експертиза** с

конкретен предмет и задача. За пълното и обективно изясняване на делото по молба на страните или по своя преценка съдът може да назначи **оглед** на движими или недвижими вещи или **освидетелстване** на лица. Това са способности за събиране и проверка на доказателства, които се извършват от целия състав на съда с участие или без участие на свидетели и вещи лица.

Ако събирането на някое доказателство е съмнително или представлява особена трудност, съдът може да определи съответен **срок** за представянето му. За събиране на някои доказателства може да са необходими **разноски**, като съдът определя размера и срока за внасянето им.

Посочените процесуални действия, както и законовите възможности да бъде **оспорена истинността на документ**, представен като писмено доказателство от някоя от страните, или необходимостта от изготвяне на **допълнително или повторно заключение** по допуснатата експертиза, очертават част от обстоятелствата, които биха могли да доведат до отлагане делото и забавяне на процеса.

➤ Приключване на съдебното дирене

След събиране на доказателствата съдът отново приканва страните към спогодба. Ако такава не бъде постигната, съдът дава ход на **устните състезания**. При тях всяка от страните заявява своите фактически и правни доводи по спора и посочва, какво решение желае да бъде постановено. **Първо пледира ищеца, а след него - ответника**, като всяка страна има право да вземе становище по доводите, изложени от противната страна.

Когато делото е изяснено, съдът обявява устните състезания за приключени и посочва деня, в който ще обяви **решението**. При фактическа и правна сложност на делото по искане на някоя от страните съдът може да определи подходящ срок за представяне на **писмени защиты**.

По наказателни дела

Разпоредително заседание

Участници в разпоредителното заседание са прокурорът, подсъдимият и неговият защитник. За заседанието трябва да бъдат уведомени и пострадалият или неговите наследници, евентуално и ощетеното юридическо лице, като неявяването на последните без уважителна причина (при условие, че са информирани за разпоредителното заседание по надлежния ред) не може да бъде повод за отлагане на делото. За този етап от съдебното производство не се призовават свидетели и вещи лица.

В разпоредителното заседание се обсъждат въпросите по чл.248 от НПК (*виж Приложение 1*), като особено важно е становището на страните относно това, допуснато ли е на досъдебното производство отстранимо съществено нарушение на процесуални правила, довело до ограничаване правата на обвиняемия, на пострадалия или на неговите наследници. Ако на този етап страните не посочат такива процесуални нарушения, при по-нататъшното разглеждане на делото пред първоинстанционния, въззивния или касационния съд, те нямат право да направят възражения в тази насока.

Ако счете, че са налице посочените по-горе нарушения съдът прекратява съдебното производство и връща делото на прокурора. Съобразно разпоредбите на НПК съдът може да прекрати наказателното производство и на други основания, например: настъпили амнистия или смърт на дееца, погасяване на наказателната отговорност по давност, в случаите когато извършеното деяние съставлява административно нарушение, за което е приключило административно-наказателно производство и др.

Законът предвижда и основания за спиране на производството като: тежко заболяване на подсъдимия, разглеждането на делото в отсъствие на същия би попречило за разкриване на обективната истина, както и когато деецът е лице с имунитет.

Необходимо е да се подчертае, че актовете на съда, с които се прекратява или спира производството **подлежат на обжалване**.

Ако не са налице основания за спиране или прекратяване на производството, съдът приключва разпоредителното заседание и насрочва съдебно заседание за разглеждане на спора по същество в едномесечен срок.

Законът предвижда и процедура, в случаите когато бъдат установени очевидни фактически грешки в обвинителния акт. Тогава съдът определя 7-дневен срок, в който прокурорът следва да ги отстрани. При положение, че в указания срок прокурорът не внесе обвинителен акт или не е отстранил очевидните фактически грешки, съдията-докладчик еднолично, в закрито заседание, отменя определението за насрочване на делото и прекратява съдебното производство. Това разпоредение не подлежи на обжалване и протестиране.

Ако в хода на разпоредителното заседание се установи, че страните са постигнали споразумение или бъде направено искане за съкратено съдебно следствие, съдът разглежда делото незабавно след провеждане на разпоредителното заседание².

Съдебното следствие

Съдебното следствие започва с **прочитане на заключителната част на обвинителния акт** от прокурора при дела от общ характер или с прочитане на **тъжбата** от частния тъжител при дела от частен характер. Когато по делото е предявен **граждански иск**, той се прочита от гражданския ищец или неговия процесуален представител, след което председателят запитва подсъдимия разбрал ли е в какво го обвиняват.

➤ Разпит на подсъдимия

² Особеностите на производствата по глава 27 от НПК (съкратено съдебно следствие) и глава 29 от НПК (решаване на делото със споразумение) ще бъдат разгледани по-подробно в следващите раздели на наръчника.

Председателят на съдебния състав поканва подсъдимия да даде обяснения по обвинението, като той може да откаже да даде такива или да го направи по-късно (във всеки момент на съдебното следствие).

В случай, че подсъдимият заяви съгласието си да даде обяснения, първи поставят въпроси прокурорът или частният тъжител. Ако по делото има конституирани частен обвинител, граждански ищец или гражданския ответник, следват техните въпроси и тези на поверениците им. Евентуалните други обвиняеми по делото и техните адвокати също могат да разпитват подсъдимото лице, а след това е ред на неговия защитник.

Председателят и другите членове на съдебния състав поставят въпроси на подсъдимия след изчерпване на въпросите на страните.

➤ **Разпит на свидетели**

Първи се разпитват свидетелите, посочени от обвинението, а след това тези, поискани от другите страни. Когато е необходимо, съдът може да промени този ред. На свидетелите се задават въпроси по посочения по-горе ред, като страната, която е посочила свидетеля, задава въпросите си преди останалите.

Разпитаните свидетели не могат да напускат съдебната зала преди приключване на съдебното следствие, освен с разрешение на съда, взето след изслушване на страните.

Не са изключение случаите, при които извън съдебната зала участващите в даден процес свидетели правят изявления (включително пред представителите на медиите), които не повтарят по време на съдебното следствие. В този смисъл казаното от тях, което не е заявено пред съдебния състав и не е протоколирано в хода на съдебното заседание не би могло да се ползва като доказателство по делото.

➤ **Разпит на вещо лице**

На вещото лице се поставят въпроси, след като се прочете заключението по изготвената от него експертиза, като въпросите от страните и съдебния състав се задават по установения вече ред. Разпит на

вещото лице може и да не се проведе, ако то не се яви и страните са съгласни с това.

➤ **Прочитане на протоколите и другите документи по делото**

След изчерпване на горепосочените процесуални действия съдът прочита писмените доказателства по делото, в това число протоколите за оглед и освидетелстване, за претърсване и изземване, за следствен експеримент и за разпознаване на лица и предмети, както и другите документи, приложени към делото, ако те съдържат факти, които имат значение за изясняване на обстоятелствата по същото.

➤ **Предявяване на веществените доказателства**

Веществените доказателства се предявяват на страните, а когато е необходимо - и на вещото лице или на свидетелите.

➤ **Оглед**

За пълното изясняване на обстоятелствата по делото, когато е необходимо на мястопроизшествието може да бъде извършен оглед. Същият се осъществява от целия състав на съда в присъствието на страните, а когато е наложително - и в присъствието на вещо лице и свидетели.

➤ **Приключване на съдебното следствие**

Когато са извършени всички съдебни следствени действия, председателят на състава запитва страните имат ли искания за извършване на нови съдебни следствени действия, необходими за обективното, всестранно и пълно изясняване на обстоятелствата по делото. Ако страните не направят такива искания или направените са неоснователни, председателят обявява съдебното следствие за приключено.

➤ **Съдебни прения**

След приключване на съдебното следствие съдът пристъпва към изслушване на съдебните прения. Те започват с реч на прокурора, съответно на частния тъжител. След това се дава думата последователно на

частния обвинител и неговия повереник, на гражданския ищец и неговия повереник, на гражданския ответник и неговия повереник, на защитника и на подсъдимия. **Страните, които участват в съдебните прения, могат да се позовават само на доказателства, които са били събрани и проверени в хода на съдебното следствие по реда, установен в НПК.**

В хода на съдебните прения всяка страна има право да направи реплика по повод на твърденията и доводите на другите страни, като защитникът и подсъдимият имат право на последна реплика.

Съдът не може да ограничи по време съдебните прения, а председателят на състава може да прекъсне страните само когато те явно се отклоняват по въпроси, които не се отнасят до делото.

➤ **Последна дума на подсъдимия**

След завършване на съдебните прения председателят дава възможност на подсъдимия да заяви последната си дума, при която да изрази своето окончателно отношение към обвинението. При последната дума подсъдимият не може да бъде подлаган на разпит или да се ограничава във времето³.

³ Ако при последната дума подсъдимият посочи нови данни, които имат значение по делото, съдът следва да възобнови съдебното следствие и отново да изслуша пренията на страните и последната дума на подсъдимия.

ПОСТАНОВЯВАНЕ НА РЕШЕНИЯ И ПРИСЪДИ

Актовете, с които **първоинстанционният** съд се произнася по съществуващото на спора са съответно: **решение** - по **граждански дела** и **присъда** - по **наказателни дела**.

При постановяване на окончателния акт съдът преценява всички данни по делото и доводите на страните по **вътрешно убеждение**, като се произнася въз основа на **доказателствата** събрани в хода на съдебното производство и в рамките очертани от **закона**. Съдебният състав не би могъл да постанови своето решение или присъда, основавайки се на обстоятелства, за които **няма представени доказателства между кориците на съответното дело**.

Актовете изразяващи волята на съда съдържат **диспозитив** и **мотиви**. В диспозитива се посочва:

- по **граждански дела** – какво постановява съдът по съществуващото на спора (уважен ли е предявеният иск и в каква степен);

- по **наказателни дела** - признат ли е подсъдимият за виновен по повдигнатото му обвинение, какво наказание следва да изтърпи, да се уважи ли гражданския иск (ако такъв е предявен) и в какъв размер, какво да стане с веществените доказателства по делото. Съгласно изискванията на НПК **присъдата не може да почива на предположения**, а съдът признава подсъдимия за **виновен**, когато обвинението е доказано по **несъмнен начин**.

В диспозитива на решението или присъдата се посочва още в тежест на коя от страните се присъждат **разноските**, както и дали актът подлежи на **обжалване**, пред кой съд и в какъв срок.

Мотивите на съда са неразделна част от постановения съдебен акт. В тях се посочват исканията и възраженията на страните, излагат се установените обстоятелства, прави се преценката на доказателствата (при

противоречиви доказателствени материали се излагат съображения защо едни от тях се приемат, а други отхвърлят) и какви са правните изводи на съда. На практика мотивите „обясняват“ защо съдът се е произнесъл в един или друг смисъл.

Обичайната практика по **наказателни** дела е съдът да се произнесе в присъда в деня, в който е приключило съдебното следствие, като мотивите се изготвят в **15-дневен срок**. По дела, които представляват фактическа и правна сложност, присъдата може да се обяви няколко дни по-късно, а мотивите следва да бъдат изготвени в **60-дневен срок**.

По **граждански** дела съдът обявява решението си с мотивите най-късно в **едномесечен** срок след заседанието, в което е завършено разглеждането на делото.

ВЪЗЗИВНО ПРОИЗВОДСТВО

Предвидената в закона възможност за обжалване на постановените от различните съдилища актове е допълнителна гаранция за правата на гражданите. Въззивно производство се образува, когато някоя от страните не е удовлетворена (изцяло или отчасти) от постановления от първоинстанционния съд акт и в законоустановения срок обжалва същия пред по-горна инстанция. Присъдите и решенията на районните съдилища се обжалват пред съответния окръжен съд⁴, а първоинстанционните актове на окръжните съдилища – пред съответния апелативен съд. Жалбите или протестите против постановените първоинстанционни решения и присъди се подават чрез съда издал атакувания акт, като същите трябва да бъдат в писмена форма и да отговорят на определени изисквания, подробно изложени в ГПК и НПК.

В случай, че депозираната жалба или протест отговарят на законовите норми, съдът изпраща преписи от тях на другата страна в спора, която в определен срок може да подаде насрещна жалба (по граждански дела) или писмено възражение (по наказателни дела). След изтичане на определените в процесуалните закони срокове, делото заедно с жалбите или протеста и с евентуалните отговори или възражения се изпращат на съответния горестоящ съд.

След образуване на делото пред по-горната инстанция, въззивният съд извършва проверка на допустимостта на жалбите, произнася се по допускане на посочените от страните нови доказателства и насрочва делото за разглеждане в **открито заседание** с призоваване на страните.

При разглеждане на делата като **въззивна инстанция** съдът заседава в състав от **трима съдии**. В хода на производството се докладват жалбите и

⁴ С изключение на решенията на районните съдилища по административно-наказателните дела, които подлежат на касационна проверка от съответния административен съд.

съответно - отговорите и възраженията, ако са постъпили такива. При положение, че съдът допусне събирането на нови доказателствата, това става по общите правила, като при необходимост гледането на делото се отлага⁵.

След изчерпване на посочените процедури съдът пристъпва към изслушване на устните състезания (по граждански дела) или съдебните прения (по наказателни дела), при които страните излагат своите съображения по атакувания съдебен акт и правят искания за отмяна, изменение или потвърждаване на същия.

При фактическа и правна сложност на дадено гражданско дело съдът може да определи на страните подходящ срок за представяне на писмени защиты.

Както при първоинстанционното, така и при въззивното наказателното производство след изслушване на съдебните прения подсъдимият има право на последна дума.

Съгласно разпоредбите на процесуалните закони срокът, в който следва да се обяви решението на въззивния съд е **един месец**.

ПРАВОМОЩИЯ НА ВЪЗЗИВНИЯ СЪД

По граждански дела

Въззивният съд се произнася служебно по валидността⁶ на решението, а по допустимостта - в обжалваната му част. По останалите въпроси той е ограничен от посоченото в жалбата.

➤ Решение при **нищожно** и **недопустимо** първоинстанционно решение

Когато първоинстанционното решение е **нищожно** (например: обжалваното решение не е подписано, постановено е от незаконен състав и т.н.), въззивният съд **прогласява нищожността му и ако делото не**

⁵ Съгласно разпоредбите на ГПК при въззивното гражданско производство действа забрана за посочване на нови факти и доказателства. Тоест, страните не могат да твърдят нови обстоятелства, както и да сочат доказателства, които са могли да представят в срок в първоинстанционното производство.

⁶ За да е валидно решението на съда, трябва да е постановено от надлежен орган, овластен от закона за издаването му.

подлежи на прекратяване, го връща на първоинстанционния съд за постановяване на ново решение.

Когато решението е **недопустимо** (например: ако с него е разгледан недопустим иск, който вече е решен със сила на пресъдено нещо), въззивният съд го **обезсилва**, като прекратява делото. Когато основанието за обезсилване е **неподсъдност на спора**, делото се изпраща на компетентния съд. Ако е разгледан **непредявен иск**, решението се обезсилва и делото се връща на първоинстанционния съд за произнасяне по предявения иск.

➤ Решение при **неправилно** първоинстанционно решение

Когато първоинстанционното решение е валидно и допустимо, въззивният съд решава спора по същество, като **потвърждава или отменя изцяло или отчасти първоинстанционното решение**. Ако решението не е обжалвано от другата страна, положението на жалбоподателя не може да бъде влошено с новото решение.

➤ Решение при **правилно** първоинстанционно решение

Когато въззивният съд **потвърди** първоинстанционното решение, той мотивира своето решение, като може да препрати и към мотивите на първоинстанционния съд.

По наказателни дела

Съгласно разпоредбите на НПК въззивният съд може:

- да отмени присъдата и да върне делото за ново разглеждане на прокурора (в случаите, когато се установи, че престъплението, за което е образувано производството по тѣжба на частния тѣжител е от общ характер) или на първоинстанционния съд (в случаите на установени съществени нарушения на процесуалните правила);

- да отмени първоинстанционната присъда и да постанови нова присъда (например, когато счита, че следва да осъди оправдан по съответно

обвинение подсъдим, в случаите, когато са налице основания да оправдае подсъдим, осъден от първоинстанционния съд и т.н.);

- да измени първоинстанционната присъда (например, като намали или увеличи определеното от първоинстанционния съд наказание, като приложи условно осъждане и т.н.);

- да отмени присъдата и да прекрати наказателното производство (например поради: настъпила амнистия, изтичане на предвидената в закона давност и т.н.);

- да спре наказателното производство (например, ако междуременно подсъдимият е изпаднал в краткотрайно разстройство на съзнанието, което изключва вменяемостта, или има друго тежко заболяване, пречатстващо провеждането на производството;

- да потвърди първоинстанционната присъда – в случаите, когато намери, че не са налице основания за нейната отмяна или изменение.

КАСАЦИОННО ПРОИЗВОДСТВО

Постановените във въззивните производства актове подлежат на обжалване с **касационна жалба** или **протест**. Съгласно процесуалните норми обаче, не всички решения и присъди на въззивните съдилища - окръжни или апелативни, подлежат на касационно обжалване (виж *Приложение 4 и Приложение 5*).

Касационните жалби и протести се подават чрез съда, който е постановил въззивното решение или присъда. След уведомяване на другата страна в спора и изтичане на установените в ГПК и НПК срокове (в които може да се депозират отговор, насрещна жалба или възражение), делото се изпраща на по-горната инстанция.

Решенията на касационната инстанция се изготвят съгласно посочените в закона правила и срокове и **не подлежат на обжалване**.

ДРУГИ ПРОИЗВОДСТВА

Настоящият наръчник не би могъл да обхване цялото многообразие от дейности осъществявани от съдилищата, както и да опише подробно всички процесуални изисквания, които трябва да бъдат съблюдавани при различните производства. До тук очертахме главните моменти от общия исков процес по граждански дела, както и основните стъпки при разглеждането на наказателни дела. В правораздавателната практика обаче са налице и редица други производства, при които се прилагат по-различни процесуални правила.

В гражданското съдопроизводство

- В ГПК е обособена част, уреждаща **особените искиви производства**, сред които попадат:

- **бързото** производство (прилагано по трудови спорове, по искиве за опразване на наети помещения, искиве за установяване и преустановяване на нарушение на права по Закона за защита на потребителите и др.);

- производство по **брачни дела**;

- производство по дела за **гражданско състояние** (по искиве за установяване или оспорване на произход, както и искиве за прекратяване на осиновяване);

- поставяне под **запрещение**;

- **съдебна делба**;

- производство по **търговски спорове**;

- производство по **колективни искиве** и др.

- Не малка част от работата на гражданските съдии е съсредоточена върху **обезпечителните и охранителните производства**⁷, които макар и провеждани обикновено в закрито заседание изискват

⁷ Уредени съответно в Част четвърта и Част шеста на ГПК

обявяването на мотивирани съдебни актове, които не биха могли да бъдат постановени без внимателна проверка на представените доказателства.

Целта на **обезпечителното** производство е да се предостави защита срещу евентуални недобросъвестни действия на другата страна по висящ спор или бъдещ иск. По-конкретно, обезпечението (осъществявано чрез налагане на възбрана върху недвижим имот, чрез заповест за задържане на движими вещи и вземания на длъжника или други мерки определени от съда) има за цел да се възпрепятстват онези действия на ответника, които биха осуетили удовлетворяването на ищеца в случай на осъдително решение.

Охранителните производства са насочени не към решаване на правен спор, а към оказване на съдействие от страна на съда при упражняване правата на молителя. Това са **едностранни** производства, при които не са налице насрещни спореци страни, а само молител, който иска постановяването на определен акт с правно значение за него (например – документ, удостоверяващ завършено образование, акт за гражданско състояние и др.). Към тези производства спадат още разглеждането на молби за обявяване на отсъствие или смърт на дадено лице, вписването на юридически лица, нотариалните производства и др.

- Много важно място в процеса на правораздаване заема и **изпълнителното** производство, представляващо съвкупност от законово установени действия, насочени към принудителното реализиране на изискуеми претенции от кредитор към длъжник. Съгласно българското законодателство изпълнителните производства се осъществяват както от частни така и от държавни съдебни изпълнители (при районните съдилища). Действията на съдебните изпълнители могат да бъдат обжалвани от длъжника, кредитора или от трети лица, като жалбите се разглеждат от окръжния съд по мястото на изпълнението.

В наказателното съдопроизводство

Преди да разгледаме някои особени правила в наказателното правораздаване ще отделим внимание на едно производство, което през последните години намира много широк отзвук в медийното пространство, а именно - вземането на **мярка за неотклонение „задържане под стража“**. Въпреки, че това производство обичайно е част от досъдебната

фаза и в повечето случаи предхожда значително във времето същинския съдебен процес, то предизвиква значим обществен интерес, поради това, че обикновено съвпада с разкриването и публичното оповестяване на дадено тежко престъпление.

Съгласно законовите разпоредби **целта** на мерките за неотклонение е **да се попречи на обвиняемия да се укрие, да извърши престъпление или да осуети привеждането в изпълнение на влязлата в сила присъда.** При определяне на мерките се вземат предвид степента на обществената опасност на престъплението, доказателствата срещу обвиняемия, здравословното състояние, семейното положение, професията, възрастта и други данни за личността на лицето.

Посочените в НПК **мерките за неотклонение** са:

- **подписка** - поемане на задължение от обвиняемия да не напуска местоживеенето си без разрешение на съответния орган;
- **гаранция** – вносима от обвиняемия или от друго лице в пари или ценни книжа, в определен от съответния орган срок;
- **домашен арест** - забрана обвиняемият да напуска жилището си без разрешение на съответния орган;
- **задържане под стража.**

Най-тежката мярка за неотклонение „задържане под стража“ се взема, когато е налице **обосновано предположение**, че обвиняемият е извършил престъпление, което се наказва с лишаване от свобода или друго по-тежко наказание, и доказателствата по делото сочат, че съществува **реална опасност** обвиняемият да се укрие или да извърши престъпление.

По смисъла на закона посочената по-горе „реална опасност“ е налице, когато:

- лицето е привлечено като обвиняем за престъпление, извършено **повторно** или при условията на **опасен рецидив**;
- лицето е привлечено като обвиняем за **тежко умишлено престъпление** и е **осъждано** за друго тежко умишлено престъпление от общ характер на лишаване от свобода не по-малко от една година или друго по-тежко наказание, чието изпълнение не е отложено на

основание чл. 66 от Наказателния кодекс (условно осъждане);

- лицето е привлечено като обвиняем за престъпление, за което се предвижда **наказание не по-малко от десет години лишаване от свобода или друго по-тежко наказание.**

- лицето е привлечено като обвиняем при условията на чл.269, ал.3 от НПК.

Мярката се взема от **съответния първоинстанционен съд** по искане на **прокурора**. Съдът разглежда делото **незабавно, еднолично, в открито заседание** с участието на прокурора, обвиняемия и неговия защитник. Въз основа на събраните до момента доказателства съдебният състав преценява дали са посочените по-горе основанията за задържане под стража, а ако такива липсват, може да не вземе мярка за неотклонение или да определи по-лека.

Съдът се произнася с **определение**, което се обявява на страните в съдебното заседание и се изпълнява **незабавно**. Определението **подлежи на обжалване** с частна жалба и частен протест пред съответния въззивен съд в **тридневен срок**.

В случай на обжалване **въззивният съд** разглежда делото в състав от **трима съдии** в открито заседание. Произнася се с **определение**, което е **окончателно и не подлежи на обжалване** пред по-горна инстанция.

Законът допуска по всяко време на досъдебното производство обвиняемият или неговият защитник да поискат **изменение** на взетата мярка за неотклонение „задържане под стража“. Това се прави чрез прокурора, който е длъжен **незабавно** да изпрати делото на съда. Съдът преценява всички обстоятелства, свързани със законността на задържането, и се произнася с **определение**, което обявява на страните в съдебното заседание. Когато искането е направено от обвиняемия или неговия защитник и с **определението се потвърждава** мярката за неотклонение, съдът може да определи **срок, в който ново искане на същите лица е недопустимо**. Този срок не може да бъде повече от два месеца от влизане в сила на **определението** и не се прилага, когато искането се основава на влошаване на здравословното състояние на обвиняемия.

Тъй като много често, постановената на по-късен етап **замяна** на най-тежката мярка за неотклонение с по-лека предизвиква полемики и негативни реакции е важно да се подчертае, че задържането под стража **в досъдебното производство не може да продължи повече от осем месеца**, ако лицето е привлечено като обвиняем за тежко умишлено престъпление, и **повече от една година и шест месеца**, ако лицето е привлечено като обвиняем за престъпление, за което се предвижда наказание не по-малко от петнадесет години лишаване от свобода или друго по-тежко наказание. Във всички останали случаи задържането под стража в досъдебното производство не може да продължи **повече от два месеца**. Твърде погрешно е да се смята, че лицето, чиято мярка за неотклонение е заменена с по-лека е „оправдано” от съда и че на по-късен етап то няма да понесе своята отговорност, при евентуална осъдителна присъда.

В НПК са предвидени и **мерки за процесуална принуда** като: забрана за напускане на пределите на Република България; мерки за защита на пострадалия; отстраняване на обвиняемия от длъжност; настаняване за изследване в психиатрично заведение и др.

• **Особени правила и производства в наказателния процес**

Наказателно-процесуалния кодекс (Част пета) съдържа **Особени правила**, уреждащи провеждането на:

- **бързо производство**;
- **съкратено съдебно следствие** в производството пред първата инстанция;
- наказателни дела от административен характер за **освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание**;
- дела, решавани със **споразумение**;
- дела за престъпления, извършени от **непълнолетни** и др.

В съдилищата се провеждат и т.нар. **особени производства**

(регламентирани в Част седма на НПК), сред които са тези свързани с **прилагането на принудителни медицински мерки**, делата за **реабилитация**, производствата във връзка с **изпълнение на наказанията** (например: замяна на наказанието „пробация“ с „лишаване от свобода“) и др. В настоящата разработка няма да се спираме подробно на всички изброени по-горе производства, а ще отделим внимание само на тези, които най-често предизвикват обществен дебат, а именно – съкратеното съдебно следствие и делата приключващи със споразумение. Тези производства са във фокуса на общественото внимание най-вече поради занижените санкции, които се налагат на подсъдимите в тези случаи. На практика обаче, този краен резултат е предопределен от закона, а съдът е длъжен да приложи съответните норми така, както са приети от законодателя.

➤ **Съкратено съдебно следствие**

Решение за предварително изслушване на страните се взема от съда служебно или по искане на подсъдимия. Важно е да се подчертае, че когато са налице предвидените в НПК условия, ако от страна на подсъдимия постъпи такова искане, **съдът не може да го отхвърли**. Когато подсъдимите са повече от един, съкратено съдебно следствие не може да бъде допуснато по отношение само на част от тях, тоест, процедурата следва да бъде проведена по отношение на всички (за разлика от производствата по глава 29 – „Решаване на делото със споразумение“).

Законът предвижда две алтернативи:

- *чл.371 т.1 от НПК* - подсъдимият и неговият защитник, гражданският ищец, частният обвинител и техните повереници могат да дадат **съгласие да не се провежда разпит на всички или на някои свидетели и вещи лица**, а при постановяване на присъдата непосредствено да се ползва съдържанието на съответните протоколи и

експертни заключения от досъдебното производство

и

- *чл.371, т.2 от НПК* - **подсъдимият да признае изцяло фактите**, изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт, като се съгласи да не се събират доказателства за тях (не се извършва разпит на подсъдимия, на свидетелите и вещите лица за обстоятелствата посочени от обвинението).

Практиката показва, че подсъдимите обикновено избират втората алтернатива, тъй като в производството по този ред при постановяване на присъдата съдът ползва самопризнанията им и доказателствата от досъдебното производство, които ги подкрепят, като е **задължен** от закона да определи наказанието при условията на *чл.58а от НК (виж Приложение б)*.

Приложението на тази разпоредба може да бъде илюстрирано със следния пример:

За извършено престъпление по чл.115 от НК – убийство, законът предвижда наказание от 10 до 20 години лишаване от свобода. С провеждането на съкратено съдебно следствие с пълни самопризнания от страна на подсъдимия (втората от посочените по-горе възможности), дори съдът да счете, че на извършителя трябва да се наложи наказание в максимален размер, не би могъл да го направи, тъй като санкцията трябва да се редуцира с 1/3. Тоест, предвидените от закона 20 години лишаване от свобода, трябва да се намалят с 6 години и 8 месеца, като максималното възможно наказание става 13 години и 4 месеца.

Тук е мястото да се отбележи, че за известен период от време съкратеното производство е било недопустимо при **„умишлено причиняване на смърт или тежка телесна повреда**, или когато деецът е бил в **пияно състояние**". С отмяната на чл.369а от НПК през 2010 г. (*Държавен вестник бр.32, в сила от 28 май 2010 г.*) **законодателят** приема, че съкратеното съдебно следствие може да се прилага при разглеждането на дела за всякакъв вид престъпления и съответно всички подсъдими могат да се ползват от законовите „облекчения” по отношение на налаганите им наказания. Остава открит въпросът защо в подобни случаи най-често съдът е в прицела на общественото недоволство, при положение, че се касае за

прилагане на приети от законодателя норми, а не за необоснована снизходителност от страна на правораздавателите?!

➤ Решаване на делото със споразумение

След приключване на разследването по предложение на прокурора или на защитника на обвиняемия може да бъде изготвено споразумение между тях за решаване на делото.

Необходимо е да се подчертае, че не във всички случаи е допустимо обсъждане на споразумение, тъй като НПК поставя **ограничения** по отношение на някои тежки умишлени престъпления като: убийство, изнасилване, подкуп, престъпления против републиката, против мира и човечеството и др. Споразумение не се допуска и за всяко друго престъпление, с което е причинена смърт. Важно е да се има предвид и това, че когато с извършеното престъпление са причинени имуществени вреди, споразумението се допуска едва след тяхното възстановяване или обезпечаване.

Споразумението се изготвя в писмена форма и съдържа съгласие относно това:

- има ли извършено деяние, извършено ли е то от обвиняемия и извършено ли е виновно, съставлява ли деянието престъпление и правната му квалификация;

- какъв да бъде видът и размерът на наказанието;

- какъв да бъде първоначалният режим на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, когато се налага реално (а не условно) такова;

- какво да стане с веществените доказателства и т.н.

Споразумението трябва да бъде подписано от прокурора и защитника, а обвиняемият го подписва, ако е съгласен с него, след като декларира, че се отказва от съдебно разглеждане на делото по общия ред.

При наличието на повече обвиняеми, споразумение може да бъде

постигнато по отношение само на един от тях, както и, когато на дадено лице са повдигнати обвинения за няколко престъпления, споразумение може да бъде постигнато само за част от тях.

Делото, образувано по внесено от прокурора споразумение, се разглежда от едноличен съдебен състав, като в съдебното заседание участват прокурорът, защитникът и обвиняемият. Последният трябва да заяви пред съда разбира ли обвинението, признава ли се за виновен, наясно ли е с последиците от споразумението и доброволно ли го е подписал. Възможно е съдът да предложи промени в споразумението, които се обсъждат с прокурора и защитника, а последно се изслушва обвиняемото лице.

НПК позволява да се реши със споразумение и дело, образувано по общия ред (след внесен от прокурора обвинителен акт). Условието е страните да заявят, че са постигнали споразумение **преди приключване на съдебното следствие.**

В този случай споразумението се одобрява **само след съгласието на всички страни**, включително на частния обвинител и гражданския ищец, ако такива са конституирани по делото.

Когато прецени, че споразумението не противоречи на закона и морала, съдът го одобрява. В противен случай делото следва да бъде върнато на прокурора, като тогава самопризнанието на обвиняемия няма доказателствена стойност.

Определението на съда, с което се одобрява споразумението е **окончателно** и не подлежи на обжалване или протест. За същото се уведомяват евентуалния пострадал от престъплението или неговите наследници с указание, че могат да предявят граждански иск за неимуществени вреди пред съответния граждански съд.

Може би най-същественото при разглеждането на делото по този ред е, че одобреното от съда споразумение има последиците на **влязла в сила присъда**. Тоест, извършителят на дадено престъпно деяние ще започне да търпи полагащото му се наказание веднага, а евентуалните пострадали от

престъплението имат възможност в най-кратък срок да предявят претенциите си за обезщетение.

Вероятно поради обстоятелството, че и двете производства – съкратеното съдебно следствие и решаването на делото със споразумение, протичат в по-кратки срокове и без участието на свидетели и вещи лица в съдебните заседания (въпреки, че заседанията се провеждат публично и всеки желаещ може да присъства в съдебната зала.), в много случаи обществеността ги възприема с известна доза неразбиране и негативизъм. Още по-неблагоприятни са оценките, когато стане дума за по-ниските наказания, които законът позволява да се налагат на подсъдимите при разглеждане на делата по този ред. Няма единодушно мнение за това доколко справедливо е правораздаването в тези случаи. Отношението на всеки отделен човек зависи от собствените му разбирания и позицията, която заема в спора: дали е по-добре дадено дело да продължи по-дълго във времето (предвид и възможността за инстанционна проверка), като в случай на осъдителна присъда подсъдимият получи предвидената в закона санкция или е за предпочитане производството да приключи по-бързо, като извършителят на престъпното деяние понесе възможно най-скоро своето наказание, макар и в по-малък размер. Безспорен факт е обаче, че и двете производства са регламентирани от законовите норми, а съдът е длъжен да правораздава съобразявайки се именно с тях.

УТВЪРДЕНИ ПРАКТИКИ ЗА РАБОТА С МЕДИИТЕ

В Окръжен съд – Габрово са утвърдени определени практики за разпространяване на информация във с работата на съда. Те са съобразени както със законовите норми⁸, така и с разбирането за нуждата от точна, достоверна и своевременно оповестявана информация за случващото се в публичната институция.

СЪОБЩЕНИЯ ЗА МЕДИИТЕ

Оповестяваната от съда официална информация най-често е в следните направления: предварителни данни за насрочени за разглеждане дела от обществен интерес; съобщения за висящи производства и постановени съдебни актове; други новини свързани с работата на съда. Съобщенията се изготвят от служителя за връзки с обществеността, който в зависимост от тяхното съдържание ги съгласува с председателя на съда или съдиите-докладчици по делата. Информационните материали се поместват на интернет страницата на съда в раздел „ПРЕСОФИС”.

➤ Седмичен информационен бюлетин

Бюлетинът съдържа информация за насрочени за разглеждане в открити заседания граждански, търговски и наказателни дела (първоинстанционни и въззивни) за определен предстоящ работен период. В бюлетина се посочва: вида на всяко дело, номер и година; начален час на заседанието; страни по делото (физическите лица се представят с инициали); кратка информация за предмета на спора (*виж Приложение 8*).

Съдържанието на бюлетина дава възможност на журналистите да планират работата си като изберат дали да присъстват в съдебната зала при

⁸ Като Закона за защита на личните данни, Закона за защита на класифицираната информация и др.

разглеждането на делото, което представлява интерес за тях или да разчитат на информацията, която ще получат от пресслужбата по-късно.

Практиката показва, че най-широко медийно отразяване обикновено получават актовете, с които се слага край на производството пред съответната инстанция. Такъв резултат може да се очаква най-вече в заседанията по първоинстанционните наказателни дела, фигуриращи в бюлетина и много рядко в останалите случаи. Добре е да се имат предвид и останалите възможности за развой на събитията: да не бъде даден ход на делото; разглеждането на същото да се отложи за друга дата или делото да бъде обявено за решаване. Последният случай се отнася за гражданските дела – първа и втора инстанция и за въззивните наказателни дела, при които законът дава 30-дневен срок за обявяване на съдебния акт.

➤ **Съобщения с информация за хода на дадено дело**

При дела със значим медиен интерес, дори заседанието да не приключи с обявяване на окончателен съдебен акт, пресслужбата може да изготви съобщение, което да съдържа информация за хода на събитията в съдебната зала. Тези съобщения целят формирането на обективна представа за извършените процесуални действия и най-вече спомагат за изясняването на конкретните причините и законовите основания за отлагане на делото. Те не биха могли обаче да заместят непосредствените впечатления на репортерите от присъствието им в съдебната зала.

➤ **Съобщения за постановени или влезли в сила съдебни актове**

Съобщенията съдържат кратка информация за обявените съдебни актове, която се изготвя най-вече въз основа диспозитива на постановената присъда, решение или определение. Задължително се посочва дали актът подлежи на обжалване или протестиране, в какъв срок и пред кой съд.

Съобщенията за влезли в сила актове може да съдържат данни и за актовете на по-горните инстанции (номер на дело, номер и дата на решение).

➤ **Други съобщения свързани с работата на съда**

В тази група попадат съобщенията за кадрови промени в състава на съда, обобщаващи данни за различни видове производства, важна информация за гражданите във връзка определени законодателни промени, съобщения за инициативи и актуални събития, осъществявани с участието на институцията или нейни представители и т.н. Такива съобщения се изготвят както по инициатива на пресслужбата, така и след запитване от страна медиите.

ДРУГИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ И КАНАЛИ ЗА КОМУНИКАЦИЯ

Интернет страницата на съда – www.os-gabrorovo.org

Освен от разпространяваните от пресслужбата съобщения, медиите могат да ползват информация и директно от интернет страницата на съда. Наред с вече споменатия раздел „ПРЕСОФИС”, полезни за репортерите могат да бъдат и разделите:

„СПРАВКИ ПО ДЕЛА”, където се поместват списъците с дела насрочените за разглеждане в открити заседания, както и обявените и влезлите в сила съдебни актове (с обезличени данни на физическите лица, съгласно изискванията на закона);

„ЗА СЪДА”, където се съдържат данни за историята на съда, структурата и кадровия състав, годишни доклади и др.;

„ПОЛЕЗНА ИНФОРМАЦИЯ”, където в подраздел „Правна култура” са поместени множество информационни материали касаещи процеса на правораздаване;

„НОРМАТИВНА УРЕДБА”, където са публикувани действащи нормативни актове, регламентиращи работата на съда.

Пресконференции, брифинги и работни срещи

Възприетата от съда практика е пресконференции и брифинги да се организират при наличие на **информационен повод** – важно събитие свързано с работата на съда; актуални законодателни промени, които се нуждаят от своевременно оповестяване и т.н. Освен по инициатива на съда свикването на пресконференции и брифинги може да бъде провокирано от заявления от повече медии засилен интерес по даден въпрос.

Периодичното провеждане на работни срещи позволява да се оптимизира комуникация между пресслужбата на съда и журналистите. В такава по-неформална среда може да се изяснят определени спорни моменти, да се заявят конкретни очаквания от едната или другата страна и да се очертаят възможни подходи за подобряване на съвместната дейност.

Интервюта и други медийни участия

Приетият подход в такива случаи е да се уточни предварително темата на интервюто или предаването, в което ще участва представител на институцията. По възможност да се набележат и конкретни въпроси, особено, ако отговорите им се нуждаят от предварителна подготовка, свързана с набавяне на определени данни или документи.

Тук е мястото още веднъж да се почертаят законовите ограничения, които следва да съблюдават съдиите при оповестяването на информация. Съгласно разпоредбите на Закона за съдебната власт те **нямат право да изразяват предварително становище по възложените им дела**, както и **становище по дела, които не са им възложени**. Съдиите (както и съдебните заседатели) са длъжни да пазят като служебна тайна сведенията, които са им станали известни в кръга на службата и засягат интересите на гражданите, юридическите лица и държавата. Те са задължени да не

оповестяват информация и за съвещанията на съдебните състави при решаването на делата.

Достъп на журналисти до материалите по делата

Наред с присъствието в съдебната зала по време на процеса, непосредственото запознаване с материалите, съдържащи се между кориците на дадено дело е другият най-добър начин за изграждане на пълна и обективна представа за конкретен съдебен спор. В случая е необходимо да се имат предвид два важни момента: от една страна - законното право да се търси и разпространява информация от публичните институции и от друга – нормативно уредените в *Правилника за администрацията в съдилищата* ограничения за достъп до съдебните дела, по отношение на лица, които не са страни по тях.

Достъп до информация по правилата на ЗДОИ

Окръжен съд – Габрово има утвърдени *Вътрешни правила за осигуряване на достъп до обществена информация*, изработени съгласно изискванията на *Закона за достъп до обществена информация* и *Правилника за администрацията в съдилища*. Правилата са поместени на интернет страницата на съда в раздел „НОРМАТИВНА УРЕДБА”. Към тях е приложено и примерно заявление за достъп до информация, което може да се използва от всеки гражданин, в това число и от представителите на медиите.

В случая не е нужно да се преповтаря съдържанието на посочените *Вътрешни правила*, а само да се подчертае, че разрешението или отказа за достъп до желаната информация се получават след определена процедура, която съобразно предвидените в закона срокове може да отнеме по-продължително време.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящият наръчник едва ли съдържа отговорите на всички въпроси, които се пораждат у журналистите във връзка с работата на съда. Тази разработка по-скоро е опит да се хвърли повече светлина върху някои проблемни моменти от процеса на правораздаване и да се улеснят в максимална степен репортерите, отразяващи тази дейност.

Посочените в наръчника практики за работа с медиите са съобразени с действащите към момента законови норми и общоприетите за системата стратегически документи. Те са плод на няколкогодишен опит, но подлежат на по-нататъшно развитие и усъвършенстване, за което ще спомогнат активността и готовността за съдействие и от двете страни.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1

НАКАЗАТЕЛНО-ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС

Обн., ДВ, бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г.

Последни изменения – ДВ, бр. 7 от 19.01.2018 г.

.....

Въпроси, които се обсъждат в разпоредителното заседание

Чл. 248. (Изм. – ДВ, бр. 63 от 2017 г. , в сила от 5.11.2017 г.) (1) В разпоредителното заседание се обсъждат следните въпроси:

1. подсъдно ли е делото на съда;
2. има ли основание за прекратяване или спиране на наказателното производство;
3. допуснато ли е на досъдебното производство отстранимо съществено нарушение на процесуални правила, довело до ограничаване на процесуалните права на обвиняемия, на пострадалия или на неговите наследници;
4. налице ли са основания за разглеждане на делото по реда на особените правила;
5. разглеждането на делото при закрити врати, привличането на резервен съдия или съдебен заседател, назначаването на защитник, вещо лице, преводач или тълковник и извършването на съдебни следствени действия по делегация;
6. взетите мерки за процесуална принуда;
7. искания за събиране на нови доказателства;
8. насрочването на съдебното заседание и лицата, които следва да се призоват за него.

(2) Съдът се произнася по направените искания за конституиране на страни в производството.

(3) В съдебно заседание на първоинстанционния, въззивния и касационния съд не могат да се правят възражения за допуснатите нарушения на процесуалните правила по ал. 1, т. 3, които не са били поставени на обсъждане в разпоредителното заседание, включително по почин на съдията-докладчик, или които са приети за несъществени.

(4) В разпоредителното заседание не се обсъждат нарушения, свързани с допускането, събирането, проверката и оценката на доказателствата и доказателствените средства.

(5) След изслушване на прокурора и лицата по чл. 247б, ал. 1 и 2 съдът се произнася с определение, с което:

1. прекратява съдебното производство;
2. прекратява наказателното производство;
3. спира наказателното производство;
4. насрочва делото и уведомява явилите се лица, когато не са налице основания за разглеждането му по реда на глава двадесет и седма, глава двадесет и осма и глава двадесет и девета или когато е констатирал очевидни фактически грешки в обвинителния акт.

(6) Определението се обявява в разпоредителното заседание.

ГРАЖДАНСКИ ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС

Обн., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 1.03.2008 г.

Последни изменения ДВ, бр. 42 от 22.05.2018 г.

Даване ход и отлагане на делото

Чл. 142. (1) Неявяването на някоя от страните, която е редовно призована, не е пречка за разглеждането на делото. Съдът пристъпва към разглеждането му, след като разгледа делата, по които страните са се явили.

(2) Съдът отлага делото, ако страната и пълномощникът ѝ не могат да се явят поради препятствие, което страната не може да отстрани.

(3) При отлагане на делото съдът обявява датата на следващото заседание, за което страните и явилите се по делото свидетели и вещи лица се смятат призовани.

(4) Когато се налага определяне на друга дата за провеждане на заседанието, съдът я определя в закрито заседание и призовава страните, свидетелите и вещите лица.

НАКАЗАТЕЛНО-ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС

Обн., ДВ, бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г.

Последни изменения – ДВ, бр. 7 от 19.01.2018 г.

.....

Задължително участие на прокурора

Чл. 268. Участието на прокурора в съдебното заседание по дела от общ характер е задължително.

Присъствие на подсъдимия в съдебното заседание

Чл. 269. (1) По дела с обвинение за тежко престъпление присъствието на подсъдимия в съдебно заседание е задължително.

(2) Съдът може да разпреди подсъдимият да се яви и по дела, по които присъствието му не е задължително, когато това е необходимо за разкриване на обективната истина.

(3) Когато това няма да попречи за разкриване на обективната истина, делото може да бъде разгледано в отсъствие на подсъдимия, ако:

1. не е намерен на посочения от него адрес или е променил същия, без да уведоми съответния орган;

2. местоживеенето му в страната не е известно и след щателно издирване не е установено;

3. (нова - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г., изм., бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.) редовно е призован, не е посочил уважителни причини за неявяването си и е изпълнена процедурата по чл. 247б, ал. 1;

4. (предишна т. 3 - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г.) се намира извън пределите на Република България и:

а) местоживеенето му не е известно;

б) не може да бъде призован по други причини;

в) е редовно призован и не е посочил уважителни причини за неявяването си.

.....

Решаване на въпроса за даване ход на делото

Чл. 271. (1) След откриване на съдебното заседание по делото председателят проверява дали са се явили всички призовани лица и ако някои от тях не са се явили - по какви причини.

(2) Съдебното заседание се отлага, когато не се яви:

1. прокурорът;

2. подсъдимият, ако явяването му е задължително, освен в случаите по чл. 269, ал. 3;

3. защитникът, ако не е възможно да бъде заменен с друг, без да се накърни правото на защита на подсъдимия.

(3) Ако защитниците са повече от един, неявяването на някой от тях не е основание за отлагане на делото.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.) Когато не се яви без уважителни причини частният тъжител, съдът прилага чл. 24, ал. 5, т. 5.

(5) Съдебното заседание не се отлага, ако пострадалият или неговите наследници не са намерени на посочения от тях адрес за призоваване в страната.

(6) (Отм. – ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.).

(7) Когато частният обвинител или неговият повереник, гражданският ищец или неговият повереник, гражданският ответник или неговият повереник не се яви без уважителни причини, съдът разглежда делото в негово отсъствие, а когато не се

яви по уважителни причини, съдебното заседание се отлага, освен ако изрично е поискано продължаването му.

(8) Неявяването на свидетел или вещо лице не е основание за отлагане на съдебното заседание, ако съдът намери, че и без тях обстоятелствата по делото могат да бъдат изяснени.

(9) Във всички случаи на неявяване на призовани лица съдът изслушва страните по въпроса следва ли да се даде ход на делото.

(10) Във всички случаи на отлагане на делото то се насрочва в разумен срок, но не по-късно от три месеца.

(11) *(Изм. - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г., доп., бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.)* Когато делото се отлага поради неявяване без уважителна причина на страна, свидетел или вещо лице, съдът им налага глоба до хиляда лева. Определението на съда, с което той отказва да отмени глобата, може да се обжалва и протестира по реда на глава двадесет и втора.

ГРАЖДАНСКИ ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС

Обн., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 1.03.2008 г.

Последни изменения ДВ, бр. 42 от 22.05.2018 г.

.....

Глава двадесет и втора

КАСАЦИОННО ОБЖАЛВАНЕ

Приложно поле

Чл. 280. (1) (Обявена за противоконституционна от КС на РБ в частта относно думата "съществен" - ДВ, бр. 47 от 2009 г.; изм., бр. 86 от 2017 г.) На касационно обжалване пред Върховния касационен съд подлежат въззивните решения, в които съдът се е произнесъл по материалноправен или процесуалноправен въпрос, който е:

1. решен в противоречие със задължителната практика на Върховния касационен съд и Върховния съд в тълкувателни решения и постановления, както и в противоречие с практиката на Върховния касационен съд;

2. решен в противоречие с актове на Конституционния съд на Република България или на Съда на Европейския съюз;

3. от значение за точното прилагане на закона, както и за развитието на правото.

(2) (Нова – ДВ, бр. 86 от 2017 г.) Независимо от предпоставките по ал. 1 въззивното решение се допуска до касационно обжалване при вероятна нищожност или недопустимост, както и при очевидна неправилност.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г., бр. 50 от 2015 г., предишна ал. 2, бр. 86 от 2017 г.) Не подлежат на касационно обжалване:

1. решенията по въззивни дела с цена на иска до 5000 лв. – за граждански дела, и до 20 000 лв. – за търговски дела, с изключение на решенията по искиове за собственост и други вещни права върху недвижими имоти и по съединените с тях искиове, които имат обуславящо значение за иска за собственост;

2. (изм. и доп. – ДВ, бр. 8 от 2017 г.) решенията по въззивни дела по искиове за издръжка, брачни искиове, искиове по чл. 322, ал. 2 от този кодекс, с изключение на въпросите по чл. 59, ал. 2 от Семейния кодекс в случаите, в които към датата на обявяване на въззивното решение от брака има ненавършило пълнолетие дете, производства по чл. 126, ал. 2, чл. 127а и чл. 130, ал. 3 от Семейния кодекс, искиове по чл. 11, ал. 2 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи и по чл. 13, ал. 2 от Закона за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд, производства за разпределяне ползването на съсобствен имот по чл. 32, ал. 2 от Закона за собствеността, искиове по чл. 40 от Закона за управление на етажната собственост, молби за промяна на име по чл. 19, ал. 1 от Закона за гражданската регистрация и искиове по чл. 17, ал. 1 от Закона за уреждане на колективните трудови спорове;

3. решенията по въззивни дела по трудови спорове, с изключение на решенията по исковете по чл. 344, ал. 1, т. 1, 2 и 3 от Кодекса на труда и по искиове за трудово възнаграждение и обезщетения по трудово правоотношение с цена на иска над 5000 лв.

Основания за касационно обжалване

Чл. 281. Касационната жалба се подава, когато:

1. решението е нищожно;

2. решението е недопустимо;

3. решението е неправилно поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила или необоснованост.

.....

Допускане на касационното обжалване

Чл. 288. Върховният касационен съд се произнася по допускане на касационното обжалване с определение в закрито заседание в състав от трима съдии.

Призоваване на страните в касационното производство

Чл. 289. До всяко първо число на месеца Върховният касационен съд обнародва в "Държавен вестник" дните, в които ще заседава през следващия месец, и подлежащите на разглеждане дела. Когато обстоятелствата налагат отклонения от този ред, страните се уведомяват чрез съобщение.

Разглеждане на касационната жалба

Чл. 290. (1) Жалбата се разглежда от тричленен състав на Върховния касационен съд в открито заседание.

(2) Върховният касационен съд проверява правилността на въззивното решение само по посочените в жалбата основания.

(3) (*Нова – ДВ, бр. 86 от 2017 г.*) Решението по ал. 2 не представлява задължителна съдебна практика.

Чл. 291. (*Отм. – ДВ, бр. 86 от 2017 г.*)

Предложение за тълкувателно решение

Чл. 292. При противоречиво разрешавани въпроси от Върховния касационен съд съставът предлага на общото събрание да постанови тълкувателно решение, като спира производството по делото.

Касационно решение

Чл. 293. (1) Върховният касационен съд оставя в сила или отменя частично или изцяло обжалваното решение.

(2) Решението се отменя като неправилно, когато е нарушен материалният закон или са допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила или решението е необосновано.

(3) Съдът връща делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд само ако се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия.

(4) Когато обжалваното решение е нищожно или недопустимо, прилагат се правилата на чл. 270.

НАКАЗАТЕЛНО-ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС

Обн., ДВ, бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г.

Последни изменения – ДВ, бр. 7 от 19.01.2018 г.

.....

Глава двадесет и трета

КАСАЦИОННО ПРОИЗВОДСТВО

Предмет на касационното обжалване

Чл. 346. По касационен ред могат да бъдат обжалвани:

1. решенията и новите присъди на апелативния съд, освен тези, с които деецът е бил освободен от наказателна отговорност с налагане на административно наказание на основание чл. 78а от Наказателния кодекс, и тези по чл. 334, т. 1;

2. (*доп. – ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.*) новите присъди, постановени от окръжния съд като въззивна инстанция по дела от общ характер, освен тези, с които деецът е бил освободен от наказателна отговорност с налагане на административно наказание на основание чл. 78а от Наказателния кодекс;

3. определенията на окръжния и на апелативния съд по чл. 306, ал. 1, постановени в случаите на нова присъда;

4. решенията и определенията на окръжния или апелативния съд, постановени за първи път във въззивното производство, с които се прекратява, спира или прегражда пътят на наказателното производство.

Предел на касационната проверка

Чл. 347. (1) Касационната инстанция проверява присъдата или решението само в обжалваната част и по отношение на обжалвалите лица, като се произнася в двумесечен срок.

(2) Касационната инстанция отменя или изменя присъдата или решението и по отношение на необжалвалите подсъдими, ако основанията за това са в тяхна полза.

Касационни основания

Чл. 348. (1) Присъдата и решението подлежат на отмяна или изменение по касационен ред:

1. когато е нарушен законът;

2. когато е допуснато съществено нарушение на процесуални правила;

3. когато наложеното наказание е явно несправедливо.

(2) Нарушение на закона има, когато той е приложен неправилно или не е приложен закон, който е трябвало да бъде приложен.

(3) Нарушението на процесуални правила е съществено, когато:

1. (*изм. – ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.*) е довело до ограничаване на процесуалните права на страните, ако не е отстранено;

2. няма мотиви или протокол за съдебното заседание на първата или въззивната инстанция;

3. присъдата или решението са постановени от незаконен състав;

4. тайната на съвещанието е била нарушена по време на постановяване на присъдата или решението.

(4) Процесуално нарушение, което не може да бъде отстранено при новото разглеждане на делото, не съставлява основание за отмяна на присъдата.

(5) Наказанието е явно несправедливо, когато:

1. очевидно не съответства на обществената опасност на деянието и дееца, на смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства, както и на целите по чл. 36 от Наказателния кодекс;

2. неправилно е приложено или неправилно е отказано прилагането на условното осъждане.

.....

Съдържание на касационната жалба и протеста

Чл. 351. (1) В касационната жалба и в протеста се посочват: от кого се подава; присъдата, решението и частта, която се обжалва; в какво се състои касационното основание и данните, които го подкрепят; искането, което се прави.

(2) (Нова – ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.) С касационната жалба и протест не могат да се правят възражения за съществени нарушения на процесуалните правила в досъдебното производство.

.....
Ред за разглеждане на касационната жалба и протеста

Чл. 353. (1) Касационната жалба и протестът се разглеждат в съдебно заседание с призоваване на страните.

(2) Участието на прокурор е задължително.

(3) Неявяването на другите страни без уважителни причини не е пречка за разглеждане на делото. Делото се разглежда в отсъствие на страната, когато не е намерена на посочения от нея адрес.

(4) В доклада на съдията-докладчик се излагат обстоятелствата по делото, съдържанието на обжалваната присъда или решение и оплакванията срещу тях.

(5) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2012 г., в сила от 6.03.2012 г.) Съдебно следствие не се провежда, освен в случаите по чл. 354, ал. 5, изречение второ.

(6) Страните се изслушват по ред, установен от съда.

Правомощия на касационната инстанция при постановяване на решение

Чл. 354. (1) След разглеждане на подадената жалба и протест касационната инстанция може да:

1. остави в сила присъдата или решението;

2. отмени присъдата или решението и да прекрати или спре наказателното производство в предвидените от закона случаи, а в случая по чл. 24, ал. 1, т. 1 - да оправдае подсъдимия;

3. (нова – ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.) отмени присъдата или решението, да оправдае подсъдимия и да му наложи административно наказание, когато извършеното деяние се наказва по административен ред в предвидените в особената част на Наказателния кодекс случаи или когато деянието съставлява административно нарушение, предвидено в закон или указ;

4. (предишна т. 3 – ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.) измени присъдата или решението;

5. (предишна т. 4 – ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.) отмени присъдата или решението изцяло или отчасти и да върне делото за ново разглеждане.

(2) Касационната инстанция изменя присъдата, когато се налага да се:

1. намали наказанието;

2. приложи закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление;

3. приложи чл. 64, ал. 1 или чл. 66 от Наказателния кодекс;

4. приложи закон за по-тежко наказуемо престъпление, което не изисква увеличаване на наказанието, ако е имало обвинение за това престъпление в първата инстанция;

5. уважи или отхвърли гражданският иск, когато е нарушен законът, или да се увеличи или намали присъденото обезщетение за неимуществени вреди или да се прекрати производството по гражданския иск.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г.) Касационната инстанция отменя присъдата изцяло или отчасти и връща делото за ново разглеждане на първата или въззивната инстанция, когато се налага да се:

1. увеличи наказанието;

2. отстранят допуснати съществени процесуални нарушения;

3. отстранят нарушения на материалния закон, допуснати при постановяване на оправдателната присъда.

(4) (Доп. – ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.) Решението на касационната инстанция се изготвя по правилата на чл. 339, ал. 1 и 2 и се обявява не по-късно от тридесет дни от съдебното заседание, в което делото е обявено за решаване, а по дела, които представляват фактическа и правна сложност – не по-късно от шестдесет дни. Това решение не подлежи на обжалване.

(5) *(Нова - ДВ, бр. 93 от 2011 г.)* Ако отмени повторно обжалваната или протестирана присъда или решение, касационната инстанция връща делото за окончателното му решаване по същество само на въззивната инстанция. При жалба или протест срещу присъдата или решението на въззивната инстанция Върховният касационен съд решава делото, без да го връща за ново разглеждане, като има и правомощията на въззивната инстанция.

(6) *(Нова – ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.)* Касационният съд изпраща незабавно препис от решението на прокурора, участвал в съдебното заседание, когато с решението е определено наказание лишаване от свобода, което не е отложено по реда на чл. 66 от Наказателния кодекс, или друго по-тежко наказание.

(7) *(Нова – ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 5.11.2017 г.)* Получилият препис от касационното решение прокурор може да разпореди привеждането на осъдения в съответния или в най-близкия затвор, за което уведомява прокурора от първоинстанционната прокуратура, който предприема действията по изпълнение на присъдата след получаването ѝ от съда.

Из НАКАЗАТЕЛЕН КОДЕКС

Обн., ДВ, бр. 26 от 02.04.1968 г., в сила от 01.05.1968 г.

Последни изменения – ДВ, бр. 55 от 03.07.2018 г.

.....

Чл. 58а. (Нов - ДВ, бр. 27 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 26 от 2010 г.) (1) При постановяване на осъдителна присъда в случаите по чл. 373, ал. 2 от Наказателно-процесуалния кодекс съдът определя наказанието лишаване от свобода, като се ръководи от разпоредбите на Общата част на този кодекс и намалява така определеното наказание с една трета.

(2) В случаите по чл. 57, ал. 1, когато съдът определи като най-подходящо по вид наказанието доживотен затвор без замяна, не го налага, а наказанието доживотен затвор заменя с лишаване от свобода от двадесет до тридесет години.

(3) Съдът определя размера на наказанието лишаване от свобода в пределите на най-ниския минимален размер и най-високия максимален размер на наказанието лишаване от свобода, определено при условията на ал. 2 и наказанието лишаване от свобода, предвидено в Особената част на този кодекс.

(4) В случаите, когато едновременно са налице условията по ал. 1 - 3 и условията на чл. 55, съдът прилага само чл. 55, ако е по-благоприятен за деца.

(5) Правилата по ал. 1 - 4 не се прилагат за предвидените в Особената част на този кодекс наказания по чл. 37, ал. 1, т. 2 - 11.

Из НАКАЗАТЕЛЕН КОДЕКС

Обн., ДВ, бр. 26 от 02.04.1968 г., в сила от 01.05.1968 г.

Последни изменения – ДВ, бр. 55 от 03.07.2018 г.

.....

Чл. 55. (1) При изключителни или многобройни смекчаващи обстоятелства, когато и най-лекото, предвидено в закона наказание се окаже несъразмерно тежко, съдът:

1) определя наказанието под най-ниския предел;

2) заменява:

а) (изм. - ДВ, бр. 153 от 1998 г.) доживотния затвор - с лишаване от свобода от петнадесет до двадесет години;

б) (изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г., изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 1997 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 92 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 103 от 2004 г., в сила от 01.01.2005 г.) лишаването от свобода, когато не е предвиден най-ниският предел - с пробация, а за непълнолетните - с пробация или обществено порицание;

в) (изм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г., изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 1997 г., изм. - ДВ, бр. 92 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 103 от 2004 г., в сила от 01.01.2005 г.) пробацията - с глоба от сто до петстотин лева.

(2) В случаите на точка 1 на предходната алинея, когато наказанието е глоба, съдът може да слезе под най-ниския предел най-много с една втора.

(3) В тези случаи съдът може да не наложи по-лекото наказание, което законът предвижда наред с наказанието лишаване от свобода.

(4) (Отм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г.)

Приложение 8 – Седмичен информационен бюлетин

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДЕЛА НАСРОЧЕНИ ЗА РАЗГЛЕЖДАНЕ ПРЕЗ ПЕРИОДА 11 ЮНИ 2018 Г. – 15 ЮНИ 2018 Г.

11 юни 2018 г.

Разпоредително заседание по наказателно дело от общ характер № 44/2018 г. – 10,00 ч.

Образувано по обвинителен акт на Окръжна прокуратура – Габрово против **Х.Х.** от Габрово, обвинен в извършване на престъпление по *чл.343а ал.1 б.,б“* *вр. с чл.343 ал.1 б.“в“* *пр.1-во вр. с чл. 342 ал.1 от НК* - причиняване на смърт по непредпазливост при пътнотранспортно произшествие.

Повдигнатото на **Х.Х.** обвинение е за това, че на 1 май 2017 г., около 14,00 ч. на ул. Мак в Габрово, при управление на лек автомобил Опел, нарушил правилата за движение по пътищата – *чл.15 ал.1 от ЗДвП, чл. 20 ал.1 от ЗДвП, чл. 21 ал.1 от ЗДвП, чл. 67 ал.1 от ППЗДвП и чл.73 ал.1 от ППЗДвП*, и по непредпазливост причинил смъртта на пешеходка, като след деянието направил всичко зависещо от него за оказване помощ на пострадалата.

13 юни 2018 г.

Въззивно наказателно дело от общ характер № 63/2018 г. – 10,15 ч.

Образувано по жалба на **И.И.** от Габрово против присъда на Районен съд – Габрово, с която жалбоподателят е осъден на лишаване от свобода – условно, за извършено престъпление по *чл.354а, ал.3, предл. второ, т.1 от НК* - държане на високорисково наркотично вещество – псилоцибин, съдържащо се в халюциногенни гъби.

14 юни 2018 г.

Търговско дело № 14/2017 г. – 10,30 ч.

Образувано по искова молба на Община Габрово, ОУ „Райчо Каролев“, ДГ „Слънце“ и „Дом на хумора и сатирата“ - Габрово срещу „Топлофикация Габрово“ ЕАД, с която са предявени колективни иски за установяване по отношение на всички абонати на ответното дружество, че през периода от 1 ноември 2016 г. до момента на сезиране на съда същото не изпълнява законово вменени му задължения, като системно не доставя или доставя некачествена услуга на своите абонати, нарушавайки *Закона за енергетиката* и утвърдените с Решение на КЕВР и прилагани от дружеството Общи условия.

Съгласно чл.16 от НПК – обвиняемият се смята за невинен до установяване на противното с влязла в сила присъда.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	стр. 2
ОСОБЕНОСТИ НА СЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО	стр. 4
Образуване на съдебните производства	стр. 4
Открити съдебни заседания	стр. 8
Публичност	стр. 8
Съдебен състав	стр. 8
Мерки за осигуряване на реда в съдебната зала	стр. 9
Страни по делата	стр. 10
Даване ход на делото в съдебно заседание	стр. 10
Основни моменти от производството в открито съд. заседание	стр. 11
По граждански дела	стр. 12
По наказателни дела	стр. 15
ПОСТАНОВЯВАНЕ НА РЕШЕНИЯ И ПРИСЪДИ	стр. 20
ВЪЗЗИВНО ПРОИЗВОДСТВО	стр. 22
КАСАЦИОННО ПРОИЗВОДСТВО	стр. 26
ДРУГИ ПРОИЗВОДСТВА	стр. 27
В гражданското съдопроизводство	стр. 27
В наказателното съдопроизводство	стр. 28
Вземане на мярка за неотклонение „задържане под стража“	стр. 28
Особени правила и производства в наказателния процес	стр. 31
Съкратено съдебно следствие	стр. 32
Решаване на делото със споразумение	стр. 34
ПРАКТИКИ ЗА РАБОТА С МЕДИИТЕ	стр. 37
Съобщения за медиите	стр. 37
Други източници на информация и канали за комуникация	стр. 39
ПРИЛОЖЕНИЯ	стр. 43